

KÄYTETYMPIÄ VIERASSANOJA

absoluuttinen: ehdoton (henkilöstä: absoluuttisti 'ehdoton kiello alkoholille'); *vk:* relatiivinen

abstrakti: käsitteellinen, ei-konkreettinen

absurdi: järjetön, mieletön

addikti: riippuvuus (henkilöstä: addikti)

aforismi: ajatelmä, mietelause

aggressiivinen: hyökkäävä, vihamielinen

agraari: maatalouteen liittyvä

aksentti: äänenpaino

aksoima: itsestäänselvyys

aktiivinen: toimiva, toimelias; *vk:* passiivinen

aktuaali: ajankohtainen

akuutti: äkillinen, nopeasti etenevä (tauti); *vk:* krooninen

akustiikka: äänioppi, kuuluvuus

alias: toisin sanoen, toisella nimellä

alibi: muuallaolo; todistettavasti ollut rikoksetkohetkellä muualla

allegoria: vertauskuvallinen kertomus

altruismi: epäitsekkyyys

amatööri: harrastelija

ambitio: kunnianhimo

ambivalenssi: kahden vastakkaisen tunteen samanaikaisuus

amnesia: muistinmenetykset, muistamattomuus

amnestia: armahdus

analfabeetti: luku- ja kirjoitustaidoton

analogia: yhtäläisyys, yhdenmukaisuus

analysoida: eritellä

anarkia: laittomuus, sekasorto, vapaus lain rajoituksista (henkilöstä: anarkisti)

anatomia: oppi elollisten olentojen, erityisesti ihmisen rakenteesta

anekdootti: hauska tarina, kasku

animaalinen: eläimellinen

animaatio: liikkumattomien kuvauskohtien, esim. piirrosten tekeminen liikkuviksi

anonymi: nimetön, nimeä ilmoittamaton

anoreksia: ruokahaluttomuus, syömästä kieltäytyminen

antiikkinen: muinaisaikainen, -tyylinen, vanha ja arvokas; kreikk. ja room. muinaisaika

antologia: valikoima kaunokirjallisuutta, usein runoutta

antonymi: vastakohta

apartheid: rotuerottelu

apatia: välinpitämättömyys, henkinen tilitys; *adj:* apaattinen

argumentti: todiste, todistava perustelu

arkaainen: vanhahtava, vanhanaikainen

arkaismi: sävyiltään vanhahtava sana tai ilmaus

arktinen: pohjoinen, pohjoisnavan seutuihin kuuluva

arrogantti: julkea, röyhkeä (ihmisestä)

artefakti: ihmisen tekemä

artikulaatio: ääntäminen

asosiaalinen: yhteiskuntaan tai yhteisöön sopeutumaton; *vk:* sosiaalinen

aspekti: näkökanta, -kulma, -kohta

assosiaatio: miellelyhtymä

ateismi: jumalan kieltäminen (henkilöstä: ateisti)

atleetti: voimailija, lihaksikas, urheilullinen

audiovisuaalinen: kuuloon ja näköön perustuva

auditiivinen/audiaalinen: kuuloon perustuva

auktoriteetti: arvovalta, asiantuntija

autenttinen: aito, väärentämätön

bakkanaalit: hurjat juhlat, juomingit

balanssi: tasapaino

balladi: kertova lauluruno

banaali: karkea, alatyylinen

barbaari: sivistymätön, raaka

barrikadi: katusulku

bestseller: menekkiteos (kirjasta)

bibliofiili: kirjojen keräilijä

bitti: tiedon määrän yksikkö esim. tietokoneessa

bluffi: hämäys, pimitys, harhaanjohtaminen

boheemi: epä säännöllistä, epäsovinnaista ja huoletonta elämää viettävä henkilö

boikotti: liike- ym. suhteiden katkaisemiseen perustuva painostus

bona fide: hyvässä uskossa, vilpittömästi

bonus: hyvitys, lisäpalkkio

brutaali: raaka, karkea, sivistymätön

budjetti: talousarvio

bulvaani: näennäisen itsenäisesti toimiva mutta toisen palveluksessa oleva, käyty

byrokraatia: virkavalta

charmi: viehätysvoima

copyright: tekijänoikeus, kustannusoikeus

debatti: väittely, keskustelu

degeneroitua: taantua, rappeutua

dekadenssi: rappio, turmelus

delegaatio: lähetystö, valtuuskunta

delegoida: jakaa työtehtävät

demagogia: kansankiihotus (henkilöstä: demagogi)

demokratia: kansanvalta (henkilöstä: demokraatti)

demonstraatio: havainnollinen esitys, havainnollistus, toteennäyttö

depressio: masennus, alakuloisuus

deskriptiivinen: kuvaileva

despootti: rajattomalla vallalla hallitseva mielivaltainen yksinvaltiias

detalji: yksityiskohta

devalvaatio: rahan arvon aleneminen verrattuna toisen maan valuuttaan

PÄIVITETTY 14.8.2019

diagnoosi: taudin määrittely

diagrammi: selittävä piirros tai kuva

diakonia: kristillinen auttamistyö

dialektiikka: väittelytaito, käsitteiden selvittämistä

dialogi: vuoropuhelu

didaktiikka: opetusoppi

diktaattori: yksinvaltiias

diletantti: (epäpätevä) harrastelija

dimensio: ulottuvuus, koko, suuruus

diskriminoida: syrjiä

dispositio: jäsenitys

dogmi: uskonkappale, opinkappale

dokumentti: todiste, toteen perustuva, asiakirja

dominoiva: vallitseva, määräilevä

draama: näytelmä

dynaaminen: alati muuttuva, eteenpäin pyrkiä

dynastia: hallitsijasuku

editoida: toimittaa (julkaistavaksi), viimeistellä

eepos: kertova runoelma

efekti: vaikutus, teho

egoisti: itsekäs ihminen

ejakulaatio: siemensyöksy

ekologia: eliöiden ja ympäristön suhdetta tutkiva tiede; myös aate, jonka mukaan luonto pitää huomioida valinnoissa

eksakti: täsmällinen, tarkka

eksistenssi: olemassaolo

ekskursio: opintomatka

ekspertti: asiantuntija

elliitti: parhaimmisto, valiojoukko

emootio: tunnetila, mielenliikutus

empaattinen: eläytyminen toisen elämään ja tunteisiin; ymmärtäväinen

empiirinen: kokemuseräinen

epilogi: loppulause, jälkinäytös

eskapismi: pako arkitodellisuudesta

essee: pohtiva kirjoitelma, tutkielma

esteettinen: taiteellisesti vaikuttava, kaunis

estetiikka: tiede joka tutkii taiteen luonnetta ja merkitystä

eteerinen: henkinen, aineeton, taivaallinen

eufemismi: kaunisteleva kiertoilmaus

eutanasia: armokuolema

evoluoiti: kehityskulku, jossa eliöiden perimä muuttuu luonnonvalinnan myötä

ex libris: kirjanomistajan merkki

ex tempore: silmänräpäyksessä, valmistautumatta

fakkiutua: rajoittua yksipuolisesti omaan tieteenalaansa tai muuhun edustamaan- sa alaan

fanaattinen: kiihkeä, yltiöpäinen

fantasia: mielikuviutus

farssi: ilveily

fasadi: (rakennuksen) julkisivu

feminismi: naisten tasa-arvoon ja sukupuoli-roolin muuttamiseen pyrkivä aate (henkilöstä: feministi)

fiasko: surkea epäonnistuminen

fiktiivinen: kuvitteellinen

filantrooppi: ihmisystävä, hyväntekijä

filatelia: postimerkkien keräily (henkilöstä: filatelisti)

filosofia: oppi ajattelutaidosta, viisaustiede

finaali: loppunäytös

flegmaattinen: hidasluonteinen

fobia: kammo

force majeure: ylivoimainen este

formaatti: kaava, muoto

fraasi: kulunut sanontatapa

frekvenssi: esiintymis- tai toistumistiheys, taajuus

frustraatio: turhautuminen

funktio: toiminta, tehtävä

fysiologia: oppi elimistön toiminnasta

gallup: mielipidetutkimus

globaalinen: maailmanlaajuinen

graafinen: kuvioin esitetty, piirroksellinen

grammatiikka: kielioppi

groteski: irvokas, ruma, naurettava, luonnotomasti liioiteltu

hallusinaatio: harha-aistimus

harmonia: sopusointu

hegemonia: johtava asema

heterogeeninen: epäyhtenäinen

hierarkia: arvojärjestys

hologrammi: laserin avulla tehty kolmiulotteinen kuva

homogeeninen: yhtenäinen, tasalaatuinen

homonymia: sanan monitulkintaisuus

horisontaali: vaakasuora; *vk:* vertikaali

humaani: inhimillinen, suvaitsevainen, sivistynyt, ihmisystävällinen (henkilöstä: humanisti)

humanistiset tieteet: ns. henkítieteet eli filosofia, historia, kielitiede ja kirjallisuustiede

hygienia: terveydenhoito, puhtaus

hyperbola: liioittelua hyväksi käytävä ilmaisu- tapa

hypoteesi: oletamus, oletettu syy ilmiölle

hysteerinen: kiihtynyt, äärimmäisen hermostunut (henkilöstä: hysteerikko)

idealisti: ihanteisiin ja aatteisiin luottava

identifioidi: tunnistaa

identiteetti: käsitys omasta itsestä ja omasta suhteesta ympäristöön

ideologia: aate

idiomi: henkilö, ryhmän tai alueen tyyppillinen puhetapa; erikoiskieli

idoli: palvonnan kohde

illegaalii: laitton

illuusio: harhakuva, kuvitelma

imago: kuva, jonka ihminen tai yritys itseltään antaa

imperialismi: maailmanvallan tavoittelu (henkilöstä: imperialisti)

improvisoida: sepittää tai esittää valmistelematta

impulsiivinen: äkillinen, hetkellisiä mielijohteita noudattava

individualisti: yksilöllisyyttä arvostava

infantii: lapsellinen, kehittymätön

inflaatio: rahan arvon ja ostokyvyn aleneminen

inkognito: salaa, salanimellä, tuntemattomana pysytellen

innovaatio: keksintö, uudistus

integroitu: yhdentyä

intellektuellii: älyllinen, älyllinen henkilö

intelligenssi: älykkyys

intensivinen: voimakas, hellittämätön

interaktio: vuorovaikutus

globaalinen: yksityiselämää koskeva, läheinen

intoleranssi: suvaitsemattomuus, sietokyvyn tönnyys

intuitio: sisäinen näkemys, välitön tajuaminen

investoida: sijoittaa pääomaa

ironia: epäsuora iva

irrationaalinen: järjenvastainen

irrelevantti: asiaankuulumatonta, epäoleellisen

journalismi: (sanoma)lehtiyö (henkilöstä: journalisti)

juristi: lakimies

jury: arvostelulautakunta

kakofonia: epäsointuisuus, melu

kapitalisti: pääoman omistaja

karies: hammasmätä

karikatyyri: pilakuva

karriööri: virkaura, yleneminen uralla

katastrofi: suuri onnettomuus, tuho

klassinen: pysyvästi arvokas ja arvostettu

klisee: kulunut, arkinen sanonta

kloonii: geenimanipulaation avulla aikaansaatu perimältään täsmälleen toisen kaltaisen yksilö

kolesteroli: rasva-aine eläinsoluissa; liiallisena aiheuttaa valtimonkoveutumatautia

kollaasi: kooste, esim. erilaisista lähteistä saatujen tietojen ja kuvien kooste

kollega: samassa ammatissa tai tehtävässä toimiva

kollektiivinen: yhteinen, koko ryhmää, kaikkia koskeva

TP

kolumni: ajankohtaisesta aiheesta kirjoitettu, vakituisella lehden palstalla oleva artikkeli (henkilöstä: kolumnisti)

kombinaatio: yhdistelmä

komedia: huvinäytelmä

komitea: toimikunta

kommentti: tulkinta, kannanotto, mielipide

kommunikoida: viestiä

kompensaatio: tasoitus, korvaus, hyvitys

kompetenssi: kelpoisuus, pätevyys, kyky

komplikatio: asian mutkistuminen

komponentti: rakenneos

kompromissi: molemminpuolisin myönnytysin aikaansaatu ratkaisu

konflikti: ristiriita, selkkkaus

kongressi: tärkeä, usein kansainvälinen kokous

konkreetti: aistimin havaittava, kouraantuntuva; vk: abstrakti

konkurssi: vararikko

konservatismi: vallitsevien olojen säilyttämistä kannattava, vanhoillisuus (henkilöstä: konservatisti)

kontakti: kosketus, yhteys

konteksti: asiyhteys

korrekti: moitteeton, mallikelpoinen, hyvin käyttäytyvä

korruptio: lahjominen

kosmopoliittinen: yleismaailmallinen (henkilöstä: kosmopoliitti)

kriteeri: asian ominaisuus, joka erottaa sen kaikista muista, arvostelukeyno

kritiikki: arvostelu (henkilöstä: kriitikko)

kronologia: aikajärjestys

krooninen: pitkäkestoinen (esim. tauti); vk: akuutti

kulinaristi: hyvän ruoan ystävä

kultti: palvonta, uskonnonharjoitusmuodot

kuriositeetti: erikoisuus, kummallisuus, harvinaisuus

kvaliteetti: laatu

kvantiteetti: määrä, paljous

kyyninen: välinpitämätön, kylmä, säälimätön

labiili: epävakaa, horjuva

lakoninen: naseva, lyhyt ja ytimekäs ilmaus

laktsoosi: maitosokeri

lapsus: erehdys, virhe

latentti: piilevä

legenda: pyhimystaru

liberaali: vapaamielinen, suvaitsevainen

lineaarinen: suoraviivainen

lingvistiikka: kielitiede (henkilöstä: lingvisti)

lojaali: lakia noudattava, rehti, vilpiton

looginen: johdonmukainen

lyriikka: runous (henkilöstä: lyriikko)

lyrinen: herkkä, runollinen

maaginen: taianomainen

makaaber: kammottava, kauhutunnelmaisten

manipuloida: ohjailta (toisen) mieltä omavaltaisesti haluttuun suuntaan

manifesti: julkilausuma, ohjelmajulistus

materia: aine

matriarkaatti: äidinvalta, naisvalta

media: tiedotusvälineet, joukkotiedotus

megalomaaninen: suuruudenhullu

melankolinen: alakuloinen, synkkä

menstruaatio: kuukautiset

menteliteetti: henkinen ominaislaatu

menu: ruokalista, (koti)valikko

meriitti: tieteellinen tai ammatillinen ansio

metafora: kielikuva jossa sanaa käytetään kuvaamaan aivan muuta kuin se varsinaisesti tarkoittaa

metamorfoosi: muodonmuutos

metodi: menetelmä

militaristi: sotahenkinen, sotilasvallan

ihannoija

miljöö: ympäristö

mimiikka: ilmekieli, ilmehtiminen, elehtiminen

mind map: miellekartta, ajatuskartta

misantrooppi: ihmisvihaaja

monotoninen: yksitoikkoinen, ikävä

morfeemi: pienin kielen yksikkö jolla on oma merkitys tai tehtävä

motiivi: teon syy, peruste, taideteoksen aihe

motto: tunnuslause, elämänohje

muusa: nainen, joka on taiteilijan luomistyön innoittaja

mystinen: salaperäinen, hämärä, epäilyttävä, selittämätön (henkilöstä: mystikko)

myytti: jumalaistaru, mielikuvituksen luoma ja koko kansalle tai ihmiskunnalle yhteinen selitysmalli jollekin elämänilmiölle

naiivi: lapsellinen, teeskentelemätön

narkomaani: huumausaineiden väärinkäyttäj

narsismi: rakkaus omaan itseeseen (henkilöstä: narsisti)

negatiivinen: kielteinen, kieltävä, miinusmerkkinen

nekrologi: muistosanat vainajalle

nepotismi: sukulaisten suosiminen esim.

rekrytoimistilanteessa

neuroosi: mielenterveyden häiriö, esim.

ahdistuneisuus, estot, pelot

normi: sääntö, ohje, malli

nostalgia: kaipaus, koti-ikävä, surumielisyys

nyanssi: vivahdus, sävy

objektiivinen: puolueeton, yleispätevä

oodi: haltioituneen, innostuneen tai ylistävän sävyinen runo

operaatio: leikkaus, sotatoimi

opponoida: väittää vastaan

opportunisti: ihminen, joka myötäilemällä ja mukautumalla pyrkii itse hyötymään tilanteesta

oppositio: vastustus, hallitukseen kuulumatomat puolueet

optimaalinen: ihanteellisen hyvä

optimisti: elämänmyönteinen, luottaa että kaikki sujuu hyvin

orgaaninen: eloperäinen

organisaatio: järjestely, järjestö

orientoida: tutustuttaa, antaa alustavia tietoja; suunnistaa

originelli: omaperäinen, omituinen ihminen

ovulaatio: munasolun irtoaminen

paatos: mahtipontisuus

pamfletti: kiista- tai häväistyskirjoitus

panoraama: yleisnäkymä

paradoksi: ristiriitaisuus, järjenvastaisuus

parapsykologia: tunnetun tieteen selitysten ulkopuolisten psyykkisten kykyjen tutkimus, esim. telepatia

parenteesi: suluilla, ajatusviivoilla tai pilkuilla erotettu lisähuomautus

parodia: ivamukaelma, toisen teoksen tarkoituksellinen ja ivallinen jäljittely

pasifismi: rauhanaate (henkilöstä: pasifisti)

passiivinen: osallistumaton, toimeton, mitään tekemätön; vk: aktiivinen

pateettinen: mahtipontinen

patriarkaatti: isänvalta, miesvalta

patriootti: isänmaallinen ihminen

pedantti: turhantarkka ihminen

perfektionisti: täydellisyysdentavoittelija

periferia: syrjäseutu

perioodi: ajanjakso

pessimisti: ihminen, joka uskoo, että kaikki menee aina huonosti

pikantti: hauska, piristävä, kirpeä

plagiaatti: luvatta matkiminen, kirjallinen varkaus

pleonasmi: liikasanaisuus, samaa tarkoittavien sanojen lähekkäisyys

polemiikki: kirjallinen väittely

populaari: suuren yleisön suosiossa oleva, yleistajuinen, kansanomainen

potentiaalinen: mahdollinen

pragmaattinen: käytäntöön nojaava

primaari: ensisijainen

primitiivinen: alkeellinen, alkukantainen

prioriteetti: etuoikeus

privaatti: yksityinen

produktiivinen: tuottelias

progressiivinen: etenevä, ylenevä, kasvava

prologi: esipuhe, alkuosa

proosa: suorasanaisten kaunokirjallisuus (henkilöstä: prosaisti)

proosallinen: arkipäiväinen

propaganda: aatteen tai mielipiteen levittäminen

prosessi: tapahtumasarja, kehityskulku; oikeudenkäynti

protesti: vastalause

provokaatio: ylyttäminen toimintaan

psykedeelinen: aistivaikutelmiltaan epäodellinen ja/tai ylitehoinen

puberteetti: murrosikä

radikaali: voimakkaasti uudistava, äärimmäisyksiin menevä

rasismi: rotusyrjintä (henkilöstä: rasisti)

rationaalinen: järkiperäinen (henkilöstä: rationalisti)

reaktio: suhtautuminen, vastavaikutus

referaatti: selostus, lyhennetty toisinto

relatiivinen: suhteellinen; vk: absoluuttinen

relevantti: merkityksellinen, asiaan vaikuttava

repliikki: vuorosana

resurssit: voimavarat, mahdollisuudet

retoriikka: puhetaito

revanssi: uusi peli t. kilpailu, jossa hävinnyt saa uuden tilaisuuden; näin saatu voitto

rutiini: tottumus, harjaantuminen

sabotaasi: tahallinen vahingottaminen, tuhoaminen

sakraali: uskontoa koskeva

saneeraus: peruskorjaus, parantaminen

sanktio: rangaistus, seuraamus, pakote

sarkastinen: purevan, ylimielisen ivallinen

satiirinen: pilkallinen, ivallinen (usein yhteiskuntaa kohtaan)

science fiction: tieteisromaani tai -kertomus

seksismi: sukupuolesta johtuva syrjintä

sekundaari: toisarvoinen

semantiikka: sanojen merkitysoppi

semiotiikka: symbolien, merkkien ja kielenpiirteiden merkitysoppi

sensaatio: suurta huomiota ja kohua herättävä

sensitiivinen: herkkätunteinen

sensuelli: aistillinen

sensuroida: tarkastaa ennakoita, poistaa sopimattomat kohdat

sentimentaalinen: ylitunteellinen

simultaani: samanaikainen

sitaatti: sanatarkasti puhutusta tai kirjoitusta tekstistä lainattu kohta

skeptinen: epäilevä (henkilöstä: skeptikko)

solidaarinen: yhteisvastuullinen

sosiaalinen: yhteiskunnallinen, ryhmään sopeutuva, toisten kanssa toimeen tuleva

sosialoida: siirtää valtion omaksi, siirtää kaikkien yhteiseksi

sovinismi: syrjivä ja alistava asenne naisiin; yltiöisänmaallisuus (henkilöstä: sovinisti)

spekuloida: laskelmoida, järkeillä, mietiskellä, keinotolla

spesialisti: asiantuntija

sponsori: taloudellinen tukija

spontaani: samantainen, oma-aloitteinen

staattinen: samana pysyvä, paikallaan pysyvä; vk: dynaaminen

standardoida: yhdenmukaistaa

stilisoida: muokata tekstin tyliä, viimeistellä

stimulantti: kiihoke, virkistysaine

stokastinen: satunnainen

strategia: toimintasuunnitelma

stressi: rasitus, paine

struktuuri: rakenne

subjektiivinen: yksilön henkilökohtaisesta käsitystavasta johtuva, yksilön näkökulma

subventoida: tukea taloudellisesti

suggestio: mielipiteen tai mielentilan omaksuminen toisen vaikutuksesta

surrealismi: taiteen suunta (unenomaisuus, alitajunta, irrationalisuus, mystisyys)

suvereeni: ehdoton, paras, korkein

symbolinen: vertauskuvallinen

sympaattinen: miellyttävä

systemaattinen: järjestelmällinen

tabu: asia, josta ei saa tai voi puhua

tautologia: toisto

teema: johtava aihe

teesi: väite, väittäjä

tekniologia: oppi tekniikan menetelmistä ja hyväksi käytöstä

telepatia: ajatustenvälisyys, toisen ajatusten tajuaminen ilman aistimien välitystä

tendenssi: tarkoitusperä, suuntaus

toleranssi: sietämisen kyky, sallittu poikkeaminen

totaalinen: kokonaisvaltainen, kaiken kattava, läpikotainen

traditio: perinne, perimätapa

tragedia: murhenäytelmä, murheellinen tapahtuma

trendi: suuntaus

triviaali: vähäpätöinen pikkuseikka, arkipäiväinen, lattea, mitätön, merkityksetön

uniikki: ainutlaatuinen

universaali: yleismaailmallinen

utilitarismi: hyödyn maksimointi niin monelle kuin mahdollista

utopia: haave, unelma paremmasta maailmasta, ihanneyhteiskunta

vandalismi: hävittämisvimma (henkilöstä: vandaali)

variaatio: muunnelma

verbaalinen: kielellinen

vertikaali: pystysuora, korkeutta koskeva; vk: horisontaali

virtuoosi: taituri

visio: näky; harhanäky

visuaalinen: näköaistiin perustuva

vitaali: elinvoimainen

vokabulaari: sanasto

volyymi: määrä, laajuus, sisältö, tilavuus; kirjasarjan erillinen osa tai nide

vulgaari: rahvaanomaisen, arkipäiväinen, alhainen